

УДК 811.161.2'24:808.51

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-209-53>

**ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ НАВИЧОК ПУБЛІЧНИХ
ВИСТУПІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ
(ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)**

**FORMATION OF PUBLIC SPEAKING SKILLS IN STUDENTS
AT THE UKRAINIAN LANGUAGE CLASSES
(FOR PROFESSIONAL PURPOSES)**

Тимчук І. М.,

orcid.org/0000-0001-5018-0458

кандидат педагогічних наук,

*доцент кафедри славістичної філології, педагогіки і методики викладання
Білоцерківського національного аграрного університету*

Погоріла С. Г.,

orcid.org/0000-0002-9202-0994

кандидат педагогічних наук,

*доцент кафедри славістичної філології, педагогіки і методики викладання
Білоцерківського національного аграрного університету*

Авторами статті детально обґрунтовано важливість отримання випускниками закладів вищої освіти (ЗВО) розвинених комунікативних навичок, що передбачають вміння виступати публічно. Здійснено детальний аналіз наукових розвідок вітчизняних та зарубіжних науковців щодо формування навичок публічних виступів. З метою визначення результатів сформованості навичок публічного мовлення у студентів, авторами було розроблено діагностувальний опитувальник, результати якого детально проаналізовано у статті. Дослідники зосередили увагу на таких складових підготовки студентів до публічних виступів: підготовка до виступу; володіння технікою публічного мовлення; встановлення контакту з аудиторією; управління емоціями та практика виступів. У дослідженні представлено систему вправ і завдань для розвитку ораторських здібностей майбутніх фахівців аграрної сфери. Запропоновано приклади найвідоміших промов у світі та методики роботи з ними. Науковцями докладно розглянуто вправи, пов'язані з індивідуальною і самостійною роботою студентів, виконання яких зорієнтоване на посилення дослідницької складової в процесі навчання. У статті запропоновано перелік тем для дискусій та круглих столів, метою яких є розвиток навичок публічних виступів. Авторами досліджено застосування ситуативних завдань у формуванні комунікативних навичок студентів української мови. Акцентовано увагу на важливості практикування та закріплення комунікативних навичок в повсякденному житті; спостереженні за спілкуванням інших людей; читанні. У статті приділено увагу вправам на розвиток дикції та невербальних засобів спілкування, оскільки вони впливають на сприйняття та розуміння аудиторією оратора. Наголошено на важливості виконання творчих завдань та вправ для удосконалення культури мовлення здобувачів вищої. Авторами визначено важливість рольових лекцій для студентів у розвитку практичних умінь публічних виступів. У статті наголошено, що отримані результати анкетування свідчать про ефективність розроблених і підібраних видів робіт з розвитку ораторських та комунікативних здібностей. Запропоновані завдання можуть бути використані для формування риторичних умінь у здобувачів вищої освіти в навчальному процесі під час викладання дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)».

Ключові слова: українська мова за професійним спрямуванням, публічні виступи, риторичні навички, дискусія, ситуативні завдання, спілкування.

The authors of the article substantiated in detail the importance of obtaining developed communication skills by graduates of higher education institutions, which involve the ability to speak in public. In order to determine the results of the development of students' public speaking skills, the authors developed a diagnostic questionnaire, the results of which are analyzed in detail in the article. The researchers focused on the following components of students' preparation for public speaking: preparation for the speech; mastery of public broadcasting techniques;

establishing contact with the audience; emotion management and performance practice. The study presents a system of exercises and tasks for the development of public speaking skills of future specialists in the agricultural sector. Examples of the most famous speeches in the world and methods of working with them are offered. The scientists considered in detail the exercises related to the individual and independent work of students, the implementation of which is aimed at strengthening the research component in the learning process. The article offers a list of topics for discussions and round tables, the purpose of which is the development of public speaking skills. The authors investigated the use of situational tasks in the formation of communication skills of students of the Ukrainian language. Emphasis is placed on the importance of practicing and consolidating communication skills in everyday life; observation of other people's communication; reading article focuses on exercises for the development of diction and non-verbal means of communication, as they affect the audience's perception and understanding of the speaker. Emphasis is placed on the importance of performing creative tasks and exercises for improving the speech culture of university graduates. The authors determined the importance of role-playing lectures for students in the development of public speaking practical skills. The article emphasizes that the obtained results of the survey testify to the effectiveness of the developed and selected types of works on the development of oratory and communicative abilities. The proposed tasks can be used for the formation of rhetorical skills in students of higher education in the educational process during the teaching of the subject «Ukrainian language (for professional direction)».

Key words: professional Ukrainian language, public speaking, rhetorical skills, discussion, situational tasks, communication.

Постановка проблеми. Завданням вищої освіти є формування компетентного всесторонньо обізнаного фахівця, здатного працювати не лише на теренах нашої країни, а й Європи та світу. Для випускника ЗВО, окрім фахових умінь та навичок, важливими є розвинені комунікативні навички, що передбачають вміння публічно презентувати свої ідеї, творчо та критично мислити, взаємодіяти з оточуючими. Навички комунікації та публічного мовлення сприяють набуттю умінь переконування співрозмовника, відстоювання точки зору, сприймання критики, вміння робити висновки та прогнозувати різні ситуації. А також відкривають перед майбутнім фахівцем нові можливості для самореалізації, оскільки професійна діяльність аграрників, окрім взаємодії з природою, передбачає постійну взаємодію у сфері «людина-людина».

Публічні виступи є невід'ємною частиною професійної діяльності майбутніх фахівців, оскільки вони вимагають вміння ефективно комунікувати, переконливо висловлювати думки та аргументувати свої позиції. У міжособистісній взаємодії майбутні фахівці повинні бути здатними впливати на слухачів, використовуючи мовні засоби та риторичні прийоми, а також будувати довіру та авторитет у професійному спілкуванні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз сучасних англійських джерел свідчить про те, що існує багато аспектів, які необхідно враховувати при формуванні навичок публічних виступів у студентів. Автори наголошують, що важливими факторами успіху у виступі перед аудиторією є: чітка структура виступу, візуальний дизайн презентації, емоційний зв'язок з аудиторією, впевненість спікера, його щирість та вміння імпровізувати. Викладачі можуть використовувати методи та прийоми, запропоновані в цих джерелах, щоб допомогти здобувачам розвинути свої ораторські здібності. Зупинимось на деяких з них. Кармін Галло досліджує виступи Стіва Джобса, щоб розкрити секрети його успіху. Автор наголошує на важливості емоційного зв'язку з аудиторією та простоти викладу [1].

Предметом наукових досліджень вчених Сміта Дж. А., Джонс К. Л. та Брауна М. Р. є вплив тривоги на ефективність публічних виступів студентів коледжу. Авторами виявлено негативний вплив тривоги на результати виступів та розроблені рекомендації щодо подолання тривоги та розвитку навичок публічного мовлення [2].

На важливості розвитку комунікативних навичок у здобувачів вищої освіти наголошують у своїх працях Біла Н. В., Дашенко Н. Л., Синоруб Г. П. Вчені акцентують увагу на важливості живого спілкування за допомогою новітніх технологій, досліджуючи проблему синхронної та асинхронної комунікації.

Аналізуючи особливості дистанційного навчання, науковці висловили міркування, що онлайн-виступи зберігають основні елементи публічної промови та закони риторики, і наголошили на значенні формування цих навичок у студентів через спеціальні тренінги та навчальні проєкти, на прикладі медіашколи «В ЕТЕРІ» [3].

Гусак О. В. у своїй дисертаційній роботі досліджує роль публічних виступів у формуванні комунікативної компетентності майбутніх фахівців аграрної сфери. Наголошує на важливості розвитку ораторських здібностей для успішної професійної діяльності. Дослідниця пропонує дієві методи та прийоми, що сприяють ефективному формуванню навичок публічних виступів у здобувачів вищої освіти

Дієві поради до підготовки та виголошення публічних виступів наводить Н. Бабиш. Вчена звертає увагу на особливості публічного мовлення, зауважує на основних правилах виступу перед аудиторією [5, с. 119–124]. Луца М. вважає правильну побудову публічного виступу передумовою успіху та визначає розкриття основної сутті повідомлення і привернення уваги слухача важливими критеріями вдалого виступу [6, с. 272].

Ковальська Н.А. досліджувала роль та значення ораторського мистецтва у сучасному світі. Вчена наголошує на головних аспектах підготовки вдалого публічного виступу та визначає важливість формування мовленнєвої виразності виступу оратора [7].

Аби мати можливість знайти своє місце у житті, сьогоднішній випускник ЗВО повинен уміти адаптуватися у мінливих життєвих комунікативних ситуаціях; самостійно та критично мислити, формувати власну думку, аналізувати інформацію, знаходити рішення; володіти навичками публічного мовлення; бути комунікабельним, взаємодіяти з іншими людьми, говорити чітко, коротко, зрозуміло; бути здатним генерувати нові ідеї та бути готовим до їх публічного презентування.

Оскільки результатами навчання з української мови (за професійним спрямуванням) передбачене досконале володіння державною мовою як усно так і письмово; уміння аналізувати інформацію, приймати обґрунтовані рішення, уміння набувати сучасних знань; уміння аналізувати наукову літературу, користуватися сучасними інформаційними ресурсами, перекладати тексти з іноземної на державну мову; ефективно формувати комунікаційну стратегію у професійній діяльності, влучно висловлювати думки для успішного розв'язання проблем і завдань у професійній діяльності, то і до організації освітнього процесу здобувачів вищої освіти ставляться відповідні вимоги щодо формування навичок комунікації.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Одним із завдань робочої програми з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» є розвиток у студентів першого курсу бакалаврського рівня навчання, навичок комунікації та публічного мовлення [8, с. 4].

З метою визначення стану сформованості навичок публічного мовлення нами було розроблено діагностувальний опитувальник з 10 запитань «Визначення рівня навичок публічного мовлення», який було запропоновано студентам перед вивченням тем: «Культура мови та мовлення працівників аграрної сфери», «Мистецтво публічного виступу»

В анкетуванні взяли участь студенти першого курсу спеціальностей: «Право», «Ветеринарна медицина», «Облік та оподаткування», «Водні біоресурси» (108 студентів). Дослідивши результати опитування, отримали такі результати.

На перше запитання: «Як часто ви відчуваєте страх або тривогу перед виступом перед аудиторією?», лише по 5% респондентів зазначили, що «ніколи» та «рідко»; 10% – іноді, 15% – часто; 65% – завжди.

На запитання: «Як ви зазвичай готуетесь до публічного виступу?», 17% опитуваних зазначили, що ретельно пишуть текст виступу, заучують його та тренуються перед дзеркалом. 23% – складають план виступу чи пишуть ключові моменти, але не заучують текст. 50% вважають, що не потрібно готуватися, а краще імпровізувати під час виступу.

Третє запитання стосувалося оцінки здатності студентів чітко та лаконічно висловлювати думки під час виступу. З відповідей стало зрозуміло, що більшість респондентів (64%) можуть запинатися, мають труднощі з чіткістю висловлювання та губляться в словах. Невеликий відсоток – 18% завжди говорять чітко й зрозуміло, використовуючи прості слова і речення. Решта опитуваних не звертають уваги на чіткість мови, зосереджуючись на змісті виступу.

Відповіді на запитання: «Як ви зазвичай використовуєте мову тіла під час виступу?» були невтішними. Практично половина студентів (48%) уникають зорового контакту, сутуляться, занадто жестикулюють чи взагалі не використовують жести. Інша частина респондентів (16%) зазначила, що стоять прямо, дивляться в очі аудиторії, використовують жести для підкреслення думок. Решта вважають неважливою мову тіла, зосереджуючись на тексті виступу.

Наступне питання анкети виявило страх студентів перед запитаннями аудиторії після виступу «Як ви зазвичай реагуєте на запитання з аудиторії?» 11% здобувачів вищої освіти зазначили, що впевнено відповідають на запитання, якщо вони навіть складні. 89% вказали, що можуть розгубитися і їм не подобається, коли є запитання, вони їх ігнорують. 0% заохочують запитання та ведуть дискусію.

Здатність зацікавити аудиторію та утримати її увагу під час виступу, студенти оцінили так: 23% – можуть зацікавити аудиторію та утримати її увагу; 25% – іноді можуть втратити увагу та зацікавленість слухачів. Решта – не звертають уваги на слухачів, зосереджуючись на тексті виступу.

Наступне питання опитувальника було таким: «Як ви оцінюєте свою здатність відповідати на заперечення з аудиторії?» Нами було досліджено, що 84% студентів можуть розгубитися або не знають, як відповісти на заперечення. Лише близько 16% можуть аргументувати на заперечення (не завжди впевнено).

Питання щодо оцінки вміння завершити виступ чітко й ефектно, дало такі результати: 36% опитуваних завершують виступ чітко та ефектно; 35% – не знають як правильно це зробити, а решта вважають, що підсумок не такий важливий, як вступ виступу.

Останнє запитання анкети звучало так: «Оберіть твердження, яке найкраще описує ваш рівень комфорту під час виступу перед аудиторією». Аналіз виявив, що результати схожі з першим запитанням. Страх перед висупом переважає, тому лише 10% опитуваних відчуває себе комфортно, а інші вказують на хвилювання, невміння контролювати емоції та тривогу.

Результати анкетування свідчать про те, що студенти першого курсу мають низький рівень комунікативної компетентності. Їм важко чітко та лаконічно висловлювати думки, використовувати мову тіла, відповідати на запитання та заперечення з аудиторії. Більшість студентів відчувають страх та дискомфорт під час публічного виступу. Тому перед нами постали наступні завдання: навчати студентів чітко та лаконічно висловлювати думки, використовувати мову тіла, готуватися до публічного виступу; розвивати вміння відповідати на запитання та заперечення з аудиторії; створювати атмосферу довіри та підтримки під час виступів.

Формулювання цілей статті. Дослідити особливості формування навичок публічних виступів на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) у здобувачів вищої освіти ЗВО.

Завдання: – зробити аналіз наукових розвідок вітчизняних та зарубіжних науковців щодо формування навичок публічних виступів;

– визначити рівень навичок публічних виступів на основі розробленого тесту тесту;

– розробити систему завдань для розвитку ораторських здібностей майбутніх фахівців аграрної сфери.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи цілі та завдання наукового дослідження, ми зосередили увагу на таких складових підготовки студентів до публічних виступів:

1. Підготовка до виступу: вивчення тематики повідомлення, структурування матеріалу, підбір аргументів.

2. Володіння технікою публічного мовлення: голосова модуляція, дикція, жестикуляція.

3. Встановлення контакту з аудиторією: використання питань, прикладів, інтерактивних елементів.

4. Управління емоціями: контроль нервовості, впевненість у собі, відкритість до зворотного зв'язку.

5. Практика: виступи на публіці, тренування перед друзями або колегами, участь в дебатах та інших заходах.

З метою формування навичок публічних виступів у студентів аграрного ЗВО на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) пропонуємо дієві форми роботи:

1. Аналіз найвідоміших промов у світі. Обираємо для роботи такі промови:

– промова Президента України Володимира Зеленського до річниці повномасштабного вторгнення;

– виступ Стіва Джобса перед випускниками Стенфордського університету 12 червня 2005 року;

– промова Джеффа Безоса для випускників Принстонського університету, 30 травня 2010 року;

– промова адмірала ВМС США Уільяма Макрайвена.

Студенти, прослухавши промову, аналізують, працюючи в групах. Представник кожної мінігрупи робить узагальнення, зосереджуючись на тому, чому ця промова стала всесвітньо відомою? (аналіз структури, аргументів, висновку, вибір слова у промові). Після цього студенти отримують самостійне завдання прослухати одну з 10 найвідоміших промов, що змінили світ. Та проаналізувати ту, яка найбільше вразила (змістовність, логічність, переконливість, аргументованість, актуальність; правильність, образність, доступність, чіткість; використання невербальних засобів спілкування).

2. Індивідуальна і самостійна робота студентів. При вивченні вищезазначених тем, відповідно до робочої програми, приділено увагу індивідуальній та груповій роботі студентів, виконання яких зорієнтоване на посилення дослідницької складової в процесі навчання за програмою і на вироблення у студентів дослідницьких компетенцій і відповідних практичних навичок. Рекомендуємо такі теми для дискусій та круглих столів: з метою розвитку навичок публічних виступів:

– «Вплив ораторського мистецтва на успішність у аграрній сфері». Як ораторські здібності допомагають агрономам, ветеринарам, інженерам та іншим фахівцям аграрної сфери у їхній роботі? Наведіть приклади успішних аграріїв, які володіють високим рівнем ораторської майстерності. Як розвинути ораторські здібності для досягнення успіху в аграрній сфері?

– «Важливість публічних виступів у розвитку особистості». Як публічні виступи допомагають студентам розвивати впевненість у собі, критичне мислення, лідерські якості та інші м'які навички? Наведіть приклади людей, які здобули успіх завдяки вмілому володінню ораторським мистецтвом. Як подолати страх перед аудиторією та навчитися виступати з радістю та впевненістю?

– «Етика та відповідальність публічних виступів». Які етичні принципи слід дотримуватися під час публічних виступів? Як перевірити достовірність інформації для виступу? Як нести відповідальність за свої слова та вчинки під час публічних виступів?

– «Сучасні тренди та інновації в ораторському мистецтві». Які нові методи та технології використовуються для розвитку ораторських здібностей? Як використовувати візуальні матеріали та мультимедіа для покращення своїх виступів? Як зробити свої виступи більш інтерактивними та цікавими для аудиторії?

– «Секрети майстерності публічних виступів від відомих ораторів». Які прийоми та техніки вони використовують для залучення та утримання уваги аудиторії? Як можна використовувати їх досвід для вдосконалення своїх ораторських здібностей? [9, с. 193].

Під час дискусій та круглих столів студенти зможуть: опанувати різні методам та прийомами публічних виступів; розвинути впевненість у собі та вміння висловлювати свої думки чітко та лаконічно; навчитися аргументувати свою точку зору та вести дискусію; отримати досвід роботи в команді та вміння співпрацювати з іншими людьми. Забезпечуємо проведення дискусій та круглих столів проходили в атмосфері взаємоповаги та конструктивної критики.

Вміння наводити аргументи та контраргументи для публічного виступу є ключовим для успішної комунікації та переконання аудиторії. Підтримка своїх поглядів аргументами допомагає підвищити переконливість та авторитет доповідача. Аргументи служать для підтвердження та обґрунтування власних позицій, допомагаючи переконати аудиторію у правильності своїх думок та дій. Здатність наводити контраргументи вказує на глибоке розуміння проблеми та вміння розглядати ситуацію з різних сторін. Це дозволяє оратору адекватно реагувати на можливі заперечення або суперечки, а також показує готовність до діалогу та обговорення. Вміння наводити аргументи та контраргументи допомагає створити більш повну та збалансовану картину питання, що сприяє якіснішому обґрунтуванню своїх поглядів та підвищує ефективність комунікації з аудиторією.

Для закріплення навичок аргументації пропонуємо студентам таке завдання: до поданих тез доберіть 3–4 аргументи на їх підтвердження та контраргументи на спростування.

Хитрощі – зброя слабких (Ф. Іскандер).

Розум без совісті стає злякисним (Ф. Іскандер).

Добро беззахисне без пам'яті про зло (Ф. Іскандер).

У встановленні рівності між людьми є тільки один принцип – це рівність усіх перед законом (Тролон) [10, с. 117].

3. Ситуативні завдання для розвитку комунікативних навичок:

Ситуація 1. Ви виступаєте з доповіддю на тему «Агрономічні терміни в українській мові» перед групою студентів. Проблема: під час виступу ви чуєте шум в аудиторії. Деякі студенти розмовляють між собою, інші переглядають телефони. Ваші дії. Коментуючи відповіді студентів, підсумовуємо та наголошуємо на найефективніших з них:

- Зберігайте спокій. Не переривайте свою промову й не підвищуйте голос.
- Ви можете сказати: «Вибачте, але я не можу зосередитися, коли в аудиторії шумно».
- Зверніться до конкретних людей: «Будь ласка, не відволікайтеся під час мого виступу».
- Зробіть паузу. Іноді прості паузи буває достатньо, щоб привернути увагу аудиторії.
- Змініть свою тактику. Якщо шум не припиняється, ви можете змінити свою тактику виступу. Наприклад, ви можете задати питання аудиторії, щоб залучити їх до обговорення.
- Зверніться за допомогою. Якщо ви не можете впоратися з шумом самотійно, ви можете звернутися за допомогою до викладача або старосту групи.

Ситуація 2: Ділова зустріч

Ви: Зустрічаєтеся з представником агрокомпанії, щоб обговорити можливості співпраці. Проблема: Ви не можете прийти до згоди з представником компанії з одного з питань. Ваші дії.

Ситуація 3: Телефонна розмова

Ви: телефонуйте до клієнта, щоб уточнити деталі замовлення. Проблема: клієнт незадоволений якістю продукції. Ваші дії.

Ситуація 4: Виступ на конференції

Ви: виступаєте на конференції з доповіддю на складну наукову тему. Після вашого виступу один з учасників ставить вам запитання, на яке ви не знаєте відповіді. Ваші дії [11, с. 55].

Робота над цими та схожими ситуаціями допоможуть розвинути у студентів вміння:

- вміння чітко й лаконічно висловлюватися;
- вміння уважно слухати;
- вміння вести конструктивну дискусію;

- вміння знаходити компроміс;
- вміння вирішувати конфлікти;
- вміння налагоджувати контакт з людьми.

Акцентуємо увагу на тому, що слід практикувати та закріплювати комунікативні навички в повсякденному житті; спостерігати за тим, як спілкуються інші люди; читати книги про комунікацію; відвідувати тренінги та семінари з розвитку комунікативних навичок. Це сприятиме успіху в навчанні, роботі й особистому житті.

4. Вправи на розвиток дикції та невербальних засобів спілкування. Дикція та невербальні засоби спілкування відіграють важливу роль у публічних виступах, оскільки вони впливають на сприйняття та розуміння аудиторією.

Правильна дикція допомагає чітко та розбірливо висловлювати думки, що робить виступ більш зрозумілим та ефективним, підвищує авторитет промовця та створює позитивне враження на аудиторію. Невербальні засоби спілкування, такі як жести, міміка, поза та контакт очей, також мають велике значення у ораторському мистецтві. Вони допомагають підкреслити та підтримати сказане, підсилити емоційну виразність та досягти взаєморозуміння з аудиторією. Правильне використання невербальних засобів може допомогти утримати увагу слухачів, підкреслити ключові моменти виступу та підвищити загальний вплив на аудиторію. Для розвитку дикції використовуємо тексти віршів для вправ на вимову та інтонацію:

– прочитайте рядки української народної пісні (Ой, чий то кінь стоїть...) з різною інтонацією та різним ставленням до того, що читаєте. Це може бути *злість, радість, жалість, байдужість, ненависть...*

Для ознайомлення з видами невербальних засобів спілкування та особливостями їх використання, пропонуємо уважно розглянути та проаналізувати фото з презентації, поміркувати, на якому із зображень, людина у стані надзвичайного піднесення (образи, злості...). Які жести чи вирази міміки допомогли вам визначити?

5. Творчі завдання.

Підготуйте виступ на нереальну тему:

1. Вплив законів Ньютона на погоду в Україні.
2. Змагання кроликів у випіканні млинців.
3. Генетичні закони української мови у роботі аграрія.

Гра престолів: Викладач розпочинає тему, а завдання кожного наступного учасника не просто продовжити, а зробити несподіваний поворот.

Сергій Іванович був успішним біотехнологом. І захотів він...стати електриком... [9, с. 194].

6. Вправи для удосконалення культури мови.

Для удосконалення культури мовлення здобувачів вищої освіти пропонуємо перегляд експрес-уроків з української мови з подальшим обговоренням та виконанням вправ. Наприклад: перегляньте експрес-урок, запишіть і запам'ятайте правильний варіант. – Які суржикові слова найтипівіші? [12].

З метою вироблення навичок літературного мовлення, пропонуємо студентам-вправи на редагування речень та словосполучень (*Вибачаюсь, чи не могли б ви відмінити консультацію, бо із-за пробок мені не вдасться приїхати вчасно. Якщо співставити факти, то дані про нашого бувшого студента не співпадають-муть. Син здав екзамен на відмінно, і не дивно, адже всі його відповіді вірні*).

7. Гостьові лекції.

Важливу роль для тренування навичок публічних виступів у здобувачів вищої освіти відіграють гостьові лекції. Важливо запросити фахівців, які мають досвід публічного мовлення і можуть дати корисні поради щодо ефективного виступу перед аудиторією.

Після закінчення курсу викладання дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» нами було проведено повторне анкетування для здобувачів вищої освіти.

Результати повторного діагностування показали, що після проведеного курсу зменшилася кількість студентів, які відчувають страх або тривогу перед публічним виступом (65%–37%). Студенти стали лише 17% ретельніше готуватися до виступу, а менше імпровізувати (50%–70%). 80% зрозуміли, що мова тіла та візуальний контакт є надзвичайно важливими для виступу перед аудиторією. Зменшився відсоток студентів, які розгублюються, коли їм ставлять запитання після виступу (89%–50%). Збільшився процент студентів, які зрозуміли як зацікавити аудиторію та утримати її увагу та дізналися, як аргументувати заперечення з аудиторії (54%). 76% опитуваних переконалися, що закінчення виступу є таким же важливим, як і його початок. На 40% зменшилася кількість респондентів, які відчували страх або дискомфорт під час виступу.

Розвинені комунікативні навички є важливими у фаховій діяльності, оскільки вони сприяють набуттю умінь переконування співрозмовника, відстоювання точки зору, сприймання критики, вміння робити висновки та прогнозувати різні ситуації. А також відкривають перед майбутнім фахівцем нові можливості для самореалізації, оскільки професійна діяльність аграрників, окрім взаємодії з природою, передбачає постійну взаємодію у сфері «людина-людина». Сучасні підходи до формування комунікативних навичок у майбутніх фахівців аграрної галузі [13, с. 91].

Висновки. Отримані результати анкетування свідчать про те, що розроблені і підібрані активні види робіт з розвитку ораторських та комунікативних здібностей є дієвими і можуть бути використані для формування риторичних умінь у здобувачів вищої освіти в навчальному процесі під час викладання дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)». А також сприятимуть подоланню комунікативних бар'єрів при спілкуванні та стануть платформою у підготовці до публічних виступів майбутніх фахівців. Зазначимо, що необхідно заохочувати студентів до участі в публічних виступах, адже покращення навичок публічних виступів є важливим фактором успішного навчання та їх майбутньої кар'єри.

Отже, нами зроблено аналіз наукових розвідок вітчизняних та зарубіжних науковців щодо формування навичок публічних виступів; визначено рівень навичок публічних виступів на основі розробленого тесту на початку та по закінченню вивчення курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)»;

розроблено систему завдань для розвитку ораторських здібностей майбутніх фахівців аграрної сфери. Подальшими кроками вбачаємо продовження роботи з розвитку комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти, розробити програму варіативного курсу «Ділова комунікація у професійній сфері» та підготовку методичних вказівок.

Перспектива. Підготувати та видати методичні вказівки з формування навичок публічних виступів на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) у здобувачів вищої освіти ЗВО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Carmine Gallo. *The Presentation Secrets of Steve Jobs*. New York: McGraw-Hill Education, 2010. 272p.
2. Smith J. A., Jones K. L., Brown M. R. *The effects of public speaking anxiety on college students' academic performance*. New York: Routledge, 2019. 187p.
3. Біла Н. В., Дашенко Н. Л., Синоруб Г. П. Формування навичок публічного мовлення студентів-журналістів. *Вісник науки та освіти. Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія*. Київ, 2023. № 1(7) С. 334–350.
4. Гусак О. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців аграрних закладів вищої освіти засобами публічного виступу : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04. Суми, 2020. 20 с.
5. *Культура фахового мовлення. Навчальний посібник / за ред. Н. Д. Бабич*. Чернівці : Книги – ХХІ, 2005. 572 с.

6. Луца М. Мистецтво публічного виступу. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : збірник наукових праць*. Вінниця : ТОВ «фірма «Планер», 2015. Вип. 21. С.272–276.
7. Ковальська Н. А. Майстерність публічного виступу як показник мовної компетенції. *Dynamics of the development of world science : Abstracts of the 6th International scientific and practical conference*. Vancouver, Canada, 2020. P. 653–657.
8. Тимчук І.М. Робоча програма з навчальної дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» для здобувачів вищої освіти соціально-гуманітарного факультету за напрямом підготовки 081 «Право», бакалаврський рівень вищої освіти. Біла Церква: БНАУ, 2022. 26 с.
9. Тимчук. І.М., Погоріла С.Г. Підготовка майбутніх юристів до публічних виступів на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням). Перспективи розвитку суспільно-гуманітарних наук в умовах євро інтеграції : зб. матеріалів доп. учасн. Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції. Біла Церква : Білоцерківський НАУ, 2024. С.191–195.
10. Практикум з української мови за професійним спрямуванням для юристів : навч. посіб. / І.В.Зайцева, О.П.Калита, Г.В.Скурагівська, А.К.Павлова. Київ : «Центр учбової літератури», 2019. 396 с.
11. Тимчук І.М., Погоріла С.Г. Робочий зошит-практикум для виконання аудиторної та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» Модуль 1. для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня. Біла Церква : БНАУ, 2024. 65 с.
12. Експрес-урок – Які суржикові слова найтипівіші?: веб-сайт. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=4sk8xQj-AAs>
13. Погоріла С. Г. Тимчук І.М. Сучасні підходи до формування комунікативних навичок у майбутніх фахівців аграрної галузі. Актуальні питання інтернаціоналізації вищої освіти в Україні в умовах сучасних освітніх реалій : зб. матеріалів доп. учасн. V Міжнародної науково-практичної конференції. Біла Церква: БНАУ, 2024. 199 с.